

LAXRUSCH I LAINIO

Maratonlaxar

Laxen som leker i Tavvaätno har lång väg att vandra. Först 150 mil i havet, sedan 50 mil i Torne älv och Lainioälven. Vi tog gummi båten från fjällplatån för att möta laxen på dess väg upp för älven.

TEXT & FOTO STURE MARKSTRÖM

Banjo varning. Långt från närmsta bebyggelse sliter gruppen hårt i strömmarna.

Lyckad landning. Håkan Söderqvist hjälper till att landa en av det tiotal laxar som drogs upp under färden nerför Lainioälven.

Lainioälven ringlar långsamt fram genom det platta landskapet. Strax framför oss ligger en av Sveriges nordligaste laxfiskepooler, men vi har inte bråttom. Solen står högt och steker älven alldeles för hårt för att vi ska tro på laxfiske.

Det är ett märkligt väder. Större delen av Sverige har skitväder, mulet och kallt. Men här längst upp i landet har ett högt tryck kommit in från Ryssland. Det är 25 grader varmt och vi lutar oss tillbaka och njuter i campingstolarna.

Endast några hundra meter uppströms oss rinner Tavvaätno och Råstoätno ihop och bildar Lainioälven. Några av laxarna fortsätter en bra bit förbi sammanflödet innan de stannar upp för att leka. Långt upp i ett biflöde till Tavvaätno har laxsmolt konstaterats.

Under många år existerade knappt något laxfiske alls i Lainioälven. Det var först under 1990-talet när begränsningar gjordes i havsfisket som laxen i någon större mängd åter vandrade upp i Torne älv och Lainioälven. Sedan dess har laxfisket varit hyfsat bra. Men antalet laxar som vandrar upp varierar förstås mycket år från år. Det var till exempel en svag uppgång av lax år 2003. Däremot ökade laxfångsterna förra året, 2007. Förra året beräknades enligt många experter bli ett rekordår. Rykten längre ner i älven bådars också gott. Ett flertal större laxar har fångats den senaste veckan vid byn Kangos.

Lainioälvens övre delar bjuder inte bara på lax. Sträckan är sedan lång tid tillbaka känd för sitt harrfiske. När vi går uppströms om lägret får vi flera fina harrar, några av dem snuddar vid kilosgränsen.

Laxpoolen får vila till efter vi har ätit middag. Det är Per Nordanberg som låter första flugan svepa över poolen. Just när den glider över kanten till djuphålan kommer hugget. Det är ett sugande drag i linan.

När Per lyfter spöet till mothugg exploderar laxen. Spöet böjer sig och det viner i rullen. Det blir några akrobatiska hopp längst ner i poolen, sedan skriker Per.

– Nej!

Ringarna från laxens flykthopp dör ut och strömmen blir åter blank. Allt är över lika plötsligt som det har startat. Det är som att det aldrig har hänt.

Men för Per är det hård verklighet. Även om han försöker skaka av sig förlusten så lyser ångesten i hans ansikte när han sätter sig i campingstolen.

Vi låter poolen vila ytterligare en timme innan vi tar fram laxspöna igen. Just när jag ska resa mig från campingstolen ser jag något välva sig i ytan, längre nedströms, där älven svänger upp mot öster. Det är drygt 100 meter från vårt läger så det är svårt att avgöra vad det är. Tidi-

Sverige är bäst. Italienaren Marco Tognazzi har hamnat i paradiset.

gare har jag sett harrar stänka i ytan i sin jakt på sländor, men det här var något större.

Jag tar sikte på några klippblock, försöker så noggrant som möjligt memorera exakt var i strömmen jag har sett den misstänkta rörelsen. Efter en stunds övervägande tar jag kanoen över för att fiska från andra sidan.

Jag börjar 20 meter ovanför där jag har sett välvningen i ytan. De första kasten är katastrofala. Lina och fluga plaskar ner i en hög framför mig. Några gånger är det bara linan som flyger fram, medan flugan sitter kvar i strandgräset intill mig.

Det blir många svordomar innan jag får någorlunda ordning på kasten. När jag lyckas få ut linan i en hyfsat rak linje, utan alltför grova plask, fiskar jag mig sakta nedströms meter för meter. Så småningom närmar jag mig platsen.

Trots att jag har förväntat mig att få se fisk blir jag ordentligt överraskad när älven reser sig. Ur djupet kommer en bred rygg som påminner om en säl, men det är en lax. Jag är redo att ge efter en slinga lina, men inget händer. Det finns inte en tendens till minsta dragning i linan.

Jag låter flugan svepa över strömmen åter och åter igen, men laxen vägrar visa sig fler gånger. Det känns som att jag har sett ett laxspöke. Den var nästan för stor för att vara verklig. Av den breda ryggen att döma så vägde den långt över 10 kilo.

Samtidigt som jag är besviken på att den inte högg, så känns det "nästan" rättvist. Denna gigant har vandrat ända från Östersjön och klarat sig förbi en massa faror i Bottenviken. Sedan har den fortsatt upp för Torne älv. Där har den klarat sig undan ett bombardemang av skeddrag och spinnflugor vid den kända sportfiskesträckan i Matkakoski. Därefter har den paddlat upp för flera grunda forsar i Lainioälven.

Jag försöker tänka att det inte hade varit schyst att fånga laxen när den är så nära sina kärleksbestyr, men i själva verket är jag mycket besviken när jag kryper ner i sovsäcken på kvällen.

Redan innan jag har vaknat nästa morgon är första laxen fångad. Det är Eddie som har dragit upp en mindre lax. Fångsten ökar vår förhoppning om att laxen är på gång. Det blir flera timmars fiske utan avbrott. Vi ser några laxar rulla i ytan, men ingen vill hugga. Efter ett dygn vid de översta delarna av Lainioälven pumpar vi upp pontonbåten och gummikanoterna. Det är dags att fortsätta nedströms.

Jag tar plats i fören på pontonbåten. Plötsligt är myggen extremt aggressiva. Det är en lättnad när vi äntligen åker i väg utför strömmen. Fläktande vindar befriar oss från de värsta attackerna. ➔

»Ringarna från laxens flykthopp dör ut och strömmen blir åter blank. Allt är över lika plötsligt som det startat. Det är som att det aldrig har hänt«

Skarpt läge. Björn Bergström och Eddie Lenell försöker styra nerför forsarna.

Lax hat-trick. Björn Bergström har just fångat sin tredje lax för dagen.

➔ – Håll utkik efter lax, förra året såg vi flera stycken när vi åkte ner, säger Roger från kanoten.

Jag spanar ivrigt mot botten. Några stora harrar ser jag, men ingen lax. Åker vi ner mot sämre fiskevatten?

– Lugn, det kommer flera fina pooler längre ner. Om inte annat känner jag till en djuphåla med garanterad fångst. Får du inte en fisk där så är du värdelös, säger Åke och lutar sig tillbaka på pontonen mitt emot mig.

Tanken på att jag skulle vara värdelös plågar min själ.

Efter någon timmes färd utan att ha sett vare sig lax eller andra sportfiskare stannar vi på älvens norra strand.

– Här är en riktigt bra laxpool och förmod-

ligen har ingen fiskat här de senaste dagarna, säger Roger.

Det ser väldigt lovande ut. Allt vatten trycks över till norra stranden. Där bildas en djup och långsamt flytande hölja.

Vi har just klivit ur pontonbåten när första laxen hoppar strax utanför oss. Björn är först att tackla spöet. Han hinner inte med många kast förrän det huggar. Spöet bugar sig och i nästa sekund hoppar en lax.

Efter några minuters drillning kan Håkan med ett tag om stjärtpolen lyfta upp en mindre lax. Det är ingen skönhet. Den långa vandringen har gett laxen skador på fenor och kropp.

– Vad skabbig den är, konstaterar jag med en släng av illa dold avund.

Trots utseendet blir effekten av fångsten ett intensivt fiske. Alla hoppas på laxhugg. Några

laxar som hoppar ökar intensiteten på fisket ännu mer.

Men efter ett par timmars fiske utan fångst ger de flesta upp. Det är bara italienaren i gänget, Marco, som fortsätter att fiska.

Marco är inte enbart intresserad av lax. För honom är Lainioälven harrparadis. Han har fått flera harrar över kilot och dessutom någon öring i samma viktklass. Trots att det börjar regna fortsätter han att dra harr efter harr.

På natten tilltar regnet. Det öser ner ända fram till morgonen, vilket ökar förväntningarna om stigande vatten och stigande laxar. Björn och Per bestämmer sig för att besöka en pool ett par kilometer nedströms. Jag vågar inte slå följe med de båda flugfiskefantomerna. Risken är alldeles för stor att jag får stå på sidan om och se dem passera mig med långa kast och plocka varenda lax.

Jag vandrar i stället ett par hundra meter upp till en djuphölja. Knappt har jag kommit dit förrän en lax visar sig mellan några stora stenar. Steg för steg fiskar jag mig ner mot platsen där jag har sett laxen.

Det blir djupare och djupare, till slut går jag på tå för att vattnet inte ska rinna över kanten på vadarna. När jag nästan når fram med flugan mellan stenarna visar sig laxen igen. Det är en fin fisk, säkert närmare 10 kilo. Varenda muskel är på hjälpenn när jag efter ytterligare något steg framåt låter flugan glida ner mellan stenarna. Flugan är några meter nedanför stenarna när hugget kommer. Linan sugts fast. När jag lyfter spöet dunkar fisken ner mot botten en gång, sedan står den helt still. Ganska snart inser jag att det är en harr som har tagit tub-flugan. Det är en fin fisk på runt ett kilo, men harr på laxspö är ju inte vad jag har önskat.

Efter ytterligare några kast vandrar jag vidare ner till en lång fors. Mitt i forsen finns några små höljor som jag fattar intresse för. Det är utmärkta platser för laxen att stan- na på för en kort vila.

För att komma åt en av groparna vadar jag ut till en stor sten. Flugan hinner knappt landa förrän det huggar. Den här gången är det ingen tvekan. Laxen störtar i väg snett nedströms. I två sekunder viner det i rullen, sedan sprätter linan tillbaka. Med trötta steg och stort vemod återvänder jag till lägerplatsen. Ångesten gräver sig djupare när jag får höra de andras fångst. Per har fått två laxar och Björn en lax. Pers största lax vägde en bra bit över 10 kilo, kanske 12–13 kilo. Även Åke har fått en lax.

Jag slevar hastigt i mig en måltid. Sedan greppar jag spöet och vandrar ner till platsen där Björn och Per har fångat sina laxar. Jag har bestämt mig för att inte sluta förrän jag har fått en lax.

Efter en halvtimmes vandring är jag framme.

Krafter kvar. Trots att laxarna har vandrat långt har de fortfarande massor av krafter kvar när de har krokats.

»Det känns nästan som en dröm. Jag är ensam vid en av Lainioälvens bästa laxpooler«

Det är ett perfekt ställe. Huvudfäran går närmare den södra stranden där ett gäng Kirunabor har slagit läger. Strax ovanför där älven störtar i väg i en kilometerlång fors ligger en djup bred hölja. Här stannar garanterat laxen efter att den har vandrat upp för den branta forsen.

Kirunaborna har dragit sig tillbaka in i tälten. Förmodligen har de fått tillräckligt många laxar efter ett par dagars fiske vid höljan.

Det känns nästan som en dröm. Jag är ensam vid en av Lainioälvens bästa laxpooler. Nu återstår bara att fånga laxen. Jag börjar högst upp i höljan och arbetar mig sakta genom den. Första vändan ger ingenting. Jag låter poolen vila några minuter innan jag börjar om. Det är märkligt stilla, inte en lax visar sig. Det enda livet är några stänk på den blanka ytan från mindre harrar. Har Per och Björn tömt höljan på lax?

Just när jag är längst ner i poolen hör jag röster bakom mig. När jag vänder mig om

Lyxmiddag. Sashimi på färsk lax fixas snyggt ihop av kockarna Håkan Söderqvist och Roger Jacobsson.

står Björn där med ett kraftigt böjt spö i händerna. Intill honom står Per beredd att bistå vid landningen.

Det är en stor lax som ger en rejäl kamp, men till slut kan Björn baxa in den. Den väger en bra bit över 10 kilo.

När Björn poserar med sin fångst framför kameran tar Per fram sitt spö och vadar ut i höljan. Han hinner inte ta många kast förrän nästa lax sitter på. Den gör några vilda ruscher ner mot strömnacken. Rusningarna får den snabbt att tappa kraft. Per kan redan efter drygt fem minuter skjuta upp den mellan stenarna på stranden.

Efter att ha fångat sin andra respektive tredje lax vandrar Björn och Per nöjda tillbaka till tältet. Jag är ensam kvar med en känsla av att världen är fruktansvärt oräddvis.

Jag kan helt enkelt inte ge upp utan fångst. Med ett bestämt grepp om spöet vadar jag ut i älven. Första timmen ser jag inte en enda rörelse i vattnet. Jag tappar sugen allt mer och är på väg att ge upp när en gigantisk lax klyver ytan. Det ser ut som en storebror till laxen som jag såg första fiskekvällen. Fiskesugget är tillbaka med full kraft. Med stor energi drämmer jag i väg kast efter kast, men någon lax ger sig inte till känna den närmaste timmen.

Det börjar stänka från den gråsvarta himlen, ryggen värker och jag är på väg att tappa all kraft när det blänker till i ytan på andra sidan strömmen. En tiondels sekund senare rycker det till i mitt spö. Jag hinner inte göra något mothugg förrän laxen sätter i väg ner för älven. Det viner i rullen när linan drar i väg bland klipporna i forsen.

LÅNGA LAINIOÄLVEN

❖ **Lainioälven är ett** 27 mil långt biflöde till Torne älv. AoF fiskade från platsen där Råstoättno och Tavvåättno rinner ihop och bildar Lainioälven, ner till deltat vid ödegården i Liedakka. På den 3 mil långa sträckan finns runt 10 riktigt bra pooler för laxfiske.

❖ **Lainioälven står för** 60 procent av laxreproduktionen i Torne älv-systemet. Medelvikten på laxen ligger runt 7,5 kilo.

Så smidigt som möjligt försöker jag springa efter, men det går inte bra. Redan i första språnget glider foten av en sten och jag faller på vänster sida som en gammal fura. Genom att hålla högra handen högt klarar jag spöet.

När jag reser mig har linan kört fast runt ett klippblock långt ute i älven. Det krävs en vådlig vandring. Hela tiden kan jag känna hur laxen försöker ta sig loss. Den knycker våldsamt med kroppen mot den nästan helt stumma linan.

När som helst väntar jag mig att linan ska brista, men den håller. På något sätt lyckas jag lossa linan. Då fortsätter laxen ytterligare 50 meter ner för forsen för att sno fast linan runt nästa sten.

Efter en mödosam vandring bland stenar i alla möjliga storlekar tar jag mig så småningom fram till platsen där laxen sitter fast.

Just nedanför stenen står laxen och gungar i bakströmsvirvlarna. Den verkar trött.

Strax nedanför stenen smalnar älven av till en lång ränna av forsande vatten. Jag ser bara ett enda val, när jag får loss linan läser jag den snabbt mellan hand och spö. Sedan drar jag med full kraft upp emot land. Jag tror knappt att det är sant när laxen glider upp mellan två vassa stenar och landar på stranden.

Äntligen! Lax till den som kämpar!

Det är ingen jätte, klart under 5 kilo. Resans minsta, men det är en lax. Jag pustar ut och konstaterar att jag inte är totalt värdelös som laxflugfiskare. 📸